Θλίψεις: Η παιδαγωγία που γεννά χαρά. Η ωφέλεια από την υπομονή. Η ευθύνη μας έναντι του άλλου (Αγ. Ιωάννης Χρυσόστομος)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 15 Ιανουαρίου, 2013

Εις την προς Εβραίους επιστολή

ΟΜΙΛΙΑ Λ'
(Εβρ. 12, 11-13)

«Κάθε παιδαγωγία στην αρχή δεν φαίνεται να προξενή χαρά, αλλά λύπη, αργότερα όμως ***ανταμείβει με καρπό ειρηνικό*** *εκείνους που παιδαγωγήθηκαν μ' αυτήν. Και ο καρπός αυτός είναι* ***η δικαιοσύνη****. Γι' αυτό ενδυναμώσατε τα άτονα χέρια και τα παραλυμένα γόνατα και τα πόδια σας ας βαδίσουν σε ίσιους δρόμους, για να μην χειροτερεύση η κουτσαμάρα σας, αλλά μάλλον να θεραπευθή».*

Αυτοί που πίνουν τα πικρά φάρμακα, στην αρχή ανέχονται κάποια αηδία και κατόπιν αισθάνονται την ωφέλεια. Πράγματι τέτοια είναι η αρετή, τέτοια είναι η κακία· **στην περίπτωσι της κακίας προηγείται η ηδονή και ακολουθεί η λύπη, ενώ στην περίπτωσι της αρετής προηγείται η λύπη και ακολουθεί η ηδονή**. Αλλά δεν είναι καθόλου το ίδιο· διότι δεν είναι το ίδιο να λυπηθής προηγουμένως κι' έπειτα να ευχαριστηθής, και να ευχαριστηθής πρώτα κι' έπειτα να λυπηθής. Πώς; Διότι στη δεύτερη περίπτωσι **η προσδοκία τής μελλοντικής λύπης μειώνει την παρούσα ηδονή**, ενώ στην πρώτη περίπτωσι **η προσδοκία τής μελλοντικής ηδονής ελαττώνει την παρούσα υπερβολική λύπη**· έτσι ο άνθρωπος εκεί ποτέ δεν γνωρίζει την ηδονή, ενώ εδώ ποτέ δεν γνωρίζει την λύπη. Και δεν διαφέρουν μόνο ως προς αυτό αλλά και ως προς άλλα. Πώς; Διότι ούτε τα χρονικά διαστήματα είναι ίσα, αλλά πολύ μεγαλύτερα και περισσότερα. Εδώ όμως ακόμη περισσότερο ισχύει αυτό για τα πνευματικά.

Απ' αυτό λοιπόν επιχειρεί ο Παύλος να τους παρηγορήση, και προβάλλει πάλι την **κοινή κρίσι**, την οποία κανείς δεν μπορεί ν' απορρίψη, ούτε να την πολεμήση. Διότι, όταν κάποιος πη αυτό που όλοι ομολογούν, όλοι το αποδέχονται και κάνεις δεν φέρει αντίρρησι. **Λυπάσθε, λέγει· αυτό είναι φυσικό· διότι τέτοια είναι η παιδα-**

γωγία, τέτοια αρχή έχει. Γι’ αυτό και πρόσθεσε τα εξής· «κάθε παιδαγωγία στην αρχή δεν φαίνεται να προξενή χαρά, αλλά λύπη». Σωστά είπε, «**δεν φαίνεται**» · διότι η παιδαγωγία δεν προξενεί λύπη, αλλά μόνο φαίνεται ότι προξενεί· ούτε η μία παιδαγωγία προξενεί, ενώ η άλλη όχι, αλλά **κάθε παιδαγωγία**· διότι λέγει, «κάθε παιδαγωγία δεν φαίνεται να προξενή χαρά, αλλά λύπη»· **δηλαδή και η ανθρώπινη και η πνευματική**. Βλέπεις ότι χρησιμοποιεί έννοιες γνωστές σε όλους; Φαίνεται, λέγει, ότι προξενεί λύπη· επομένως **δεν** προξενεί. Διότι **ποιά λύπη γεννά χαρά;** Καμμία· όπως ακριβώς ούτε ηδονή υπάρχει που να γεννά λύπη.

«Ύστερα όμως ανταμείβει με καρπούς ειρηνικούς εκείνους που ασκήθηκαν με αυτήν· και **οι καρποί** αυτοί είναι η δικαιοσύνη». Δεν είπε ‘με καρπό’, αλλά «με καρπούς», για να παρουσιάση το πολύ πλήθος. «Σ’ εκείνους», λέγει, «που έχουν γυμνασθή με αυτήν». **Τί σημαίνει, «σ’ εκείνους που έχουν γυμνασθή με αυτήν»;** Σ’ εκείνους που την έχουν **ανεχθή** και την έχουν **υπομείνει για πολύ**. Βλέπεις πώς χρησιμοποιεί και εγκωμιαστικό όνομα; Επομένως **η παιδεία είναι άσκησις**· αυτή ενδυναμώνει τον αθλητή και τον κάνει ακατανίκητο στους αγώνες και ακαταμάχητο στους πολέμους. Εφ’ όσον λοιπόν κάθε παιδαγωγία είναι τέτοια, και αυτή θα είναι τέτοια. Επομένως **πρέπει να προσδοκούμε μεγάλα αγαθά**, και ότι το τέλος θα είναι ευχάριστο και ειρηνικό. Και μη θαυμάσης, εάν, **ενώ είναι σκληρή, έχει καρπούς γλυκείς**. Διότι και στα δένδρα ο φλοιός είναι σχεδόν χωρίς ποιότητα και τραχύς, ενώ οι καρποί είναι γλυκείς. Αυτό το είπε σύμφωνα με την κοινή αντίληψι. **Εάν λοιπόν πρέπει να προσδοκάτε μεγάλα αγαθά, γιατί στενοχωρήσθε;** Γιατί, ενώ δείξατε υπομονή στα λυπηρά, τώρα που πρόκειται για τα αγαθά απογοητεύεσθε; Τα δυσάρεστα που έπρεπε να τα υπομείνετε, τα υπομείνατε· μη λοιπόν λιποψυχήσετε για την ανταπόδοσι. «Γι’ αυτό ενισχύσατε τα άτονα χέρια και τα παραλυμένα γόνατα και βα- δίστε σε ίσιους δρόμους με βήμα σταθερό, για να μην χειροτερέψη η κουτσαμάρα σας, αλλά να θεραπευθή μάλλον». Μιλάει σαν ν’ απευθύνεται σε δρομείς και πυγμάχους και παλαιστές.

Βλέπεις πώς τους οπλίζει, πώς τους ενισχύει; **Εδώ το λέγει αυτό για τους λογισμούς τους.** «Ορθά βαδίζετε», λέγει· δηλαδή, μην αμφιβάλλετε. Διότι, **εάν από αγάπη προέρχεται η παιδεία, εάν από φροντίδα, εάν καταλήγη σε τέλος ευχάριστο (καθόσον αυτό σποδεικνύεται και με πράξεις και με λόγια και με όλα), γιατί αποθαρρύνεσθε;** Διότι τέτοιοι είναι όσοι περιήλθαν σε **απόγνωσι**, όσοι δεν είναι ενισχυμένοι με την **ελπίδα των μελλοντικών αγαθών**. «Ορθά να βαδίζετε», λέγει· για να μην αυξήσετε την κουτσαμάρα σας, αλλά να επανέλθετε στην πρώτη σας κατάστασι· διότι ο κουτσός όταν τρέχη, χειροτερεύει το κακό. Βλέπεις ότι από εμάς εξαρτάται η ολοκληρωτική θεραπεία;

«Να επιδιώκετε την ειρήνη με όλους και τον αγιασμό, χωρίς τον οποίο κανείς δεν θα δη τον Κύριο». Αυτό που έλεγε και προηγουμένως, «μην παραμελήτε τη συνάντησί σας», αυτό και τώρα υπαινίσσεται. Διότι **τίποτε δεν μας κάνει τόσο ευάλωτους**

στους πειρασμούς και δεν συμβάλλει τόσο στην ήττα μας, όσο η διάσπασις. Και πρόσεχε πώς. Διάσπασε τη φάλαγγα στον πόλεμο και οι εχθροί δεν θα χρειασθούν κόπο να τους νικήσουν, αλλά θα τους αιχμαλωτίσουν, επειδή τους βρήκαν μόνους και ασθενέστερους εξ αιτίας τής διασπάσεως. **«Να επιδιώκετε την ειρήνη με όλους», λέγει· άρα και μ' αυτούς που μας κάνουν κακό** . Αυτό και αλλού το αναφέρει· «εάν είναι δυνατόν, όσο εξαρτάται από εσάς, να έχετε ειρηνικές σχέσεις με όλους τους ανθρώπους». **Όσο εξαρτάται από σένα**, λέγει, να ζης ειρηνικά, **χωρίς να προσβάλλης την ευσέβεια** , αλλά και όταν κακοποιήσαι, να το υπομένης με γενναιότητα· διότι **είναι μεγάλο όπλο στους πειρασμούς η ανεξικακία**. Έτσι και ο Χριστός ενδυνάμωνε τους μαθητές του μ' αυτά τα λόγια· «Να, σας στέλνω σαν πρόβατα μέσα στους λύκους· να είσθε φρόνιμοι σαν τα φίδια και άκακοι σαν τα περιστέρια». **Τί λές; βρισκόμαστε ανάμεσα σε λύκους, και μας προτρέπεις να είμαστε σαν τα πρόβατα και σαν τα περιστέρια;** Ναι, λέγει· διότι **τίποτε δεν γελοιοποιεί τόσο τον κακοποιό, όσο το να υπομένετε με γενναιότητα αυτά που σας κάνουν, και να μην αμύνεσθε ούτε με λόγια, ούτε με έργα**. **Αυτό και εμάς μας κάνει περισσότερο ενάρετους και μας ετοιμάζει μεγαλύτερο μισθό, και εκείνους τους ωφελεί** . Αλλά σε ύβρισε ο τάδε; εσύ ευλόγησέ τον. **Πρόσεχε πόσα από αυτό κερδίζεις· έσβησες το κακό, ετοίμασες μισθό για σένα, εκείνον τον καταντρόπιασες, και εσύ δεν έπαθες κανένα κακό.**

«Να επιδώκετε την ειρήνη με όλους και τον αγιασμό». **Τί εννοεί «τον αγιασμό»; Τη σωφροσύνη και την κοσμιότητα στον γάμο** . Και εάν κάποιος είναι άγαμος, λέγει, ας μένη αγνός, ή ας παντρεύεται· και εάν είναι έγγαμος ας μη πορνεύη, αλλά ας χρησιμοποιή τη γυναίκα του· διότι και αυτό είναι αγιασμός. Πώς; **Δεν είναι ο γάμος αγιασμός, αλλά ο γάμος διατηρεί τον αγιασμό που προέρχεται από την πίστι**, διότι δεν σε αφήνει να στρέφεσαι προς την πόρνη. Καθόσον ο γάμος είναι τίμιος, όχι άγιος· είναι καθαρός ο γάμος, όμως **δεν προσφέρει και αγιότητα, παρά εμποδίζει να μολυνθή η καθαρότης που έχει δοθή από την πίστι** . «Χωρίς αυτόν τον αγιασμό», λέγει, «κανείς δεν θα δη τον Κύριο». Αυτό ακριβώς λέγει και στους Κορινθίους· «**μην πλανάσθε· ούτε οι πόρνοι, ούτε οι μοιχοί, ούτε οι ειδωλολάτρες, ούτε οι μαλθακοί, ούτε οι αρσενοκοίτες, ούτε οι πλεονέκτες, ούτε οι κλέπτες, ούτε οι μέθυσοι, ούτε αυτοί που εμπαίζουν τους άλλους, ούτε οι άρπαγες θα κληρονομήσουν τη βασιλεία τού Θεού** ». Διότι **πώς εκείνος που έγινε σώμα πόρνης θα μπορέση να είναι σώμα Χριστού**; «Προσέχετε να μην εκπέσετε από τη χάρι τού Θεού· μήπως οι βλαστοί από κάποια ρίζα πικρή πνίξουν τον καλό σπόρο και εξ αιτίας της μολυνθούν πολλοί· ας μην είναι κανείς πόρνος ή ακάθαρτος». Βλέπεις πως παντού στον καθένα εμπιστεύεται την κοινή σωτηρία; «Να παρακινήτε», λέει, «καθημερινά, ο ένας τον άλλο, όσο καιρό διαρκεί το σήμερα αυτής της ζωής».

Μη λοιπόν τα επιρρίπτετε όλα στους διδασκάλους, μη όλα στους

προϊσταμένους. Μπορείτε, λέγει, κι' εσείς να οικοδομήτε ο ένας τον άλλο . Αυτό έλεγε και στους Θεσσαλονικείς γράφοντας· «να οικοδομήτε ο ένας τον άλλο, όπως και κάνετε»· και πάλι· «να προτρέπετε ο ένας τον άλλον με τα λόγια αυτά». Αυτό και εμείς τώρα σας συμβουλεύουμε. **Διότι περισσότερα από εμάς θα προσφέρετε ο ένας στον άλλον, εάν θέλετε· διότι και περισσότερο χρόνο είσθε ο ένας με τον άλλο, και περισσότερο από εμάς γνωρίζετε ο ένας τα προβλήματα του άλλου και δεν αγνοείτε ο ένας τα ελαττώ- ματα του άλλου, και περισσότερο θάρρος και αγάπη και οικειότητα έχετε μεταξύ σας**· και αυτά δεν είναι μικρά για να σας οδηγήσουν στην αμοιβαία διδασκαλία, αλλά μεγάλα προνόμια και ευκαιρίες· και περισσότερο από εμάς μπορείτε να επιπλήξετε και να προτρέψετε. Και όχι μόνο αυτό, αλλά και ότι εγώ είμαι ένας, ενώ **εσείς πολλοί**, και θα μπορέσετε όλοι όσοι είστε, να γίνετε διδάσκαλοι. Γι' αυτό, σας παρακαλώ, μην παραμελήτε αυτό το χάρισμα· καθένας έχει την γυναίκα του, τον φίλο του, τον υπηρέτη του, τον γείτονά του· αυτόν ας επιπλήττη, αυτόν ας νουθετή. Διότι πώς δεν είναι παράλογο, για την τροφή σας να κάνετε συσσίτια και συμπόσια και να έχετε ωρισμένη ημέρα συναντήσεως μεταξύ σας, και αυτό που λείπει από τον καθένα όταν είναι μόνος του να το αναπληρώνετε με την κοινωνία μεταξύ σας (όπως είτε χρειάζεται να πάτε στην κηδεία, είτε στα γεύματα, είτε να βοηθήσετε σε κάτι τον διπλανό σας), και για τη διδασκαλία τής αρετής να μην το κάνετε; Ναι, σας παρακαλώ, κανείς να μην το παραμελή αυτό· διότι πολύ μισθό θα λάβη από τον Θεό.

Και για να το μάθης, αυτός που εμπιστεύθηκε τα πέντε τάλαντα, είναι ο διδάσκαλος· και αυτός που πήρε το ένα, είναι ο μαθητής. Εάν όμως πη ο μαθητής, 'εγώ είμαι μαθητής, δεν διακινδυνεύω', και τον λόγο που πήρε από τον Θεό, αυτόν που είναι κοινός και απλός, τον κατακρύψη και δεν παροτρύνη, δεν μιλήση με θάρρος, δεν ελέγξη, δεν νουθετήση, **εάν μπορή**, αλλά τον κρύψη μέσα στη γη (διότι πράγματι γη είναι και στάχτη η καρδιά που κατακρύβει το χάρισμα του Θεού)· αν λοιπόν τον κατακρύψη ή **από τεμπελιά ή από αμέλεια** , δεν θα μπορέση να δικαιολογηθή με το να πη, 'ένα τάλαντο είχα'. Ένα τάλαντο είχες· έπρεπε, κι' αν ακόμα είχες ένα τάλαντο, να το προσφέρης και να το διπλασιάσης· εάν πρόσφερνες το ένα δεν θα ήταν δυνατό να κατηγορηθής. Διότι ούτε σ' εκείνον που πρόσφερε τα δύο είπε· 'γιατί δεν μου έφερες πέντε τάλαντα;' αλλά τον θεώρησε άξιο της ίδιας αμοιβής με εκείνον που του πρόσφερε τα πέντε τάλαντα. Γιατί; Διότι **εργάσθηκε εκείνο που πήρε· και δεν έπεσε σε ραθυμία επειδή έλαβε λιγώτερα από εκείνον που πήρε τα πέντε τάλαντα, ούτε εξ αιτίας τής ολιγότητας έμεινε αργός** . Ούτε εσύ έπρεπε να βλέπης αυτόν που πήρε τα δύο· ή καλύτερα εκείνον έπρεπε να κοιτάς, και όπως ακριβώς εκείνος μιμήθηκε αυτόν που πήρε τα πέντε, αν και είχε δύο, έτσι κι' εσύ έπρεπε να μιμηθής αυτόν που είχε τα δύο τάλαντα. Διότι, εάν **επιφυλάσσεται τιμωρία για εκείνον που έχει χρήματα και δεν βοηθάει τους άλλους**, αυτός που μπορεί να συμβουλεύση και δεν το κάνει πώς δεν θα υποστή μεγαλύτερη τιμωρία; Εκεί τρέφεται σώμα, εδώ ψυχή· **εκεί εμποδίζεις τον προσωρινό θάνατο, εδώ τον αιώνιο**.

Αλλά, λέγει, **δεν έχω το χάρισμα του λόγου**. Δεν χρειάζεται ικανότητα λόγου, ούτε ευγλωτία. Εάν δης τον φίλο σου να πορνεύη, πες του· είναι κακό πράγμα αυτό που κάνεις, δεν ντρέπεσαι, δεν κοκκινίζεις; είναι κακό αυτό.**Αυτός, λέγεις, δεν το ξέρει, ότι είναι κακό;** Ναι, το ξέρει, αλλά έλκεται από την επιθυμία. Και οι ασθενείς γνωρίζουν ότι η ψυχροποσία είναι κακό πράγμα, αλλ' όμως χρειάζονται αυτούς που θα τους εμποδίσουν να πιουν το κρύο νερό· διότι αυτός που κατέχεται από το πάθος, δεν θα μπορέση γρήγορα να προφυλαχθή από την ασθένεια. Πρέπει λοιπόν εσύ που είσαι υγιής να φροντίσης για τη θεραπεία του· κι' άν δεν σε ακούση, παρακολούθησε τις κινήσεις του και εμπόδισέ τον **ίσως** σε ντραπή.

Και ποιό, λέγει, είναι το όφελος, όταν το κάνη αυτό εξ αιτίας μου και επειδή κατακρατήθηκε από μένα; Μή λεπτολογής το πράγμα· κατά πρώτον απομάκρυνέ τον με οποιονδήποτε τρόπο από την άθλια πράξι· ας συνηθίση να μη πηγαίνη προς εκείνο το βάραθρο· είτε από σένα, είτε από οποιαδήποτε άλλη αιτία εμποδισθή, θα ωφεληθή από αυτό. Διότι, όταν τον συνηθίσης να μην πηγαίνη προς τη διαφθορά, τότε θα μπορέσης ύστερα από μια μικρή ανάπαυλα, να τον διδάξης, ότι πρέπει να το κάνη αυτό για τον Θεό και όχι για τον άνθρωπο.**Μην θέλης με μιας να τα κατορθώσης όλα, διότι δεν θα μπορέσης, αλλά ήρεμα και σιγά-σιγά** . Αν τον δης να πηγαίνη για πιοτό και σε συμπόσια που είναι γεμάτα από μέθη, κάνε το ίδιο, κι' αυτόν πάλι **παρακάλεσέ του**, κι' **αν διακρίνη σε σένα κάποιο ελάττωμα να σε βοηθήση να το διορθώσης. Διότι τότε θα ανεχθή και τον έλεγχο που του κάνεις, όταν δη ότι κι' εσύ έχεις ανάγκη ελέγχων και όχι όταν τον ελέγχης σαν να τα έχης κατορθώσει εσύ όλα, ούτε σαν διδάσκαλος, αλλ' ότι τον βοηθάς σαν φίλος και αδελφός**.

Πες του, εγώ σε βοήθησα, υπενθυμίζοντάς σου το συμφέρον σου· και συ, αν δης ότι έχω κάποιο ελάττωμα, εμπόδισέ το, διόρθωσέ το· κι' άν δης ότι εύκολα οργίζομαι και είμαι πλεονέκτης, περιόρισε την τάσι μου με τη συμβουλή σου. Αυτό είναι φιλία· έτσι αδελφός βοηθούμενος από τον αδελφό μοιάζει με πόλι οχυρωμένη· διότι δεν κάνει την φιλία το φαγητό και το πιοτό· καθόσον τέτοια φιλία έχουν και οι ληστές και οι δολοφόνοι· αλλά εάν είμαστε φίλοι, εάν πραγματικά φροντίζουμε ο ένας για τον άλλο, αυτά ας συμφωνήσουμε μεταξύ μας· αυτά μας οδηγούν σε επικοδομητική φιλία, αυτά μας εμποδίζουν να πάμε στην κόλασι.

Ούτε ν' αγανακτής όταν σε ελέγχουν διότι άνθρωποι είμαστε και έχουμε ελαττώματα· ούτε αυτός που ελέγχει να το κάνη σαν να περιγελά ή να εξευτελίζη και να διαπομπεύη, αλλά κατ' ιδίαν και με πραότητα· διότι πολύ μεγαλύτερη πραότητα χρειάζεται αυτός που κάνει τον έλεγχο για να μπορέση να πείση τον ελεγχόμενο να υπομείνη την εγχείρισι . Δεν βλέπετε τους γιατρούς όταν καυτηριάζουν, όταν χειρουργούν, με πόση πραότητα κάμνουν τη θεραπεία; Πολύ περισσότερο πρέπει να το κάνουν αυτό εκείνοι που ελέγχουν·**διότι**

ο έλεγχος είναι σφοδρότερος και από τη φωτιά και από τον σίδηρο και κάνει τον άνθρωπο ν' αναπηδά· γι' αυτό και οι γιατροί πολλά μηχανεύονται, για να κάνουν την εγχείρισι με ηπιότητα και πραότητα· αρχίζουν δηλαδή την εγχείρισι και σταματούν εάν χρειασθή, για να πάρη λίγο κουράγιο ο ασθενής.

Έτσι πρέπει να κάνουμε και τους ελέγχους, για να μην αποσκιρτήσουν οι ελεγχόμενοι. **Κι' άν υβρισθούμε κι' άν πληγωθούμε, να μην εγκαταλείψουμε την προσπάθεια**. Διότι και οι χειρουργούμενοι, πολλές κραυγές εξαπολύουν εναντίον των χειρουργών· εκείνοι όμως δεν δίνουν σημασία σε τίποτε από αυτά, παρά μόνο ενδιαφέρονται για την υγεία των ασθενών. Έτσι λοιπόν και εδώ**πρέπει να χρησιμοποιούμε όλα τα μέσα για να είναι ο έλεγχος ωφέλιμος, όλα να τα υπομένουμε, αποβλέποντας στον μισθό που μας περιμένει**. «Να βαστάζετε», λέγει, «ο ένας του άλλου τα βάρη κι' έτσι να εκπληρώνετε τον νόμο τού Χριστού».

Έτσι λοιπόν ελέγχοντας και υπομένοντας αναμεταξύ μας τους ελέγχους, θα μπορέσουμε να ολοκληρώσουμε την οικοδομή τού Χριστού και θα μειώσετε και τον κόπο τον δικό μου, με το να με συμπαραστέκεσθε σ' όλα, ν' απλώνετε το χέρι σας προς βοήθειά μου, και να μοιράζεσθε μαζί μου το έργο, συμμετέχοντας έτσι και στη σωτηρία ο ένας του άλλου, και στη δική του ο καθένας. Ας υπομένουμε λοιπόν και ας σηκώνουμε ο ένας τα βάρη τού άλλου και ας ελέγχουμε ο ένας τον άλλο, για να κληρονομήσουμε τα αγαθά που μας υποσχέθηκε ο Θεός, με τη βοήθεια του Κυρίου μας Ιησού Χριστού.

(Πηγή: ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΡΓΑ, τ. 25, ΠΑΤΕΡΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ»)